

ОСОБИСТІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПРОФЕСІОНАЛІВ, ЯКІ ЗАЙМАЮТЬСЯ ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНОЮ ПРАКТИКОЮ

Проблема психотерапевтичного успіху і неуспіху є не тільки питанням професійної компетенції, але і питанням особистісної спроможності. Терапевтичний неуспіх тут буде не просто професійним прорахунком, але й особистісною травмою. Виходить так, що, крім усього іншого, психотерапія є рід терапевтичної діяльності, що формує і загострює професійно-особистісні якості терапевта (Г.С. Абрамова, С. Грингер, К.Роджерс.).

В один і той же історичний період різні школи знаходяться на різних етапах свого розвитку. Класичний психоаналіз сусідить з відносно юним нейролінгвістичним програмуванням, зріла клієнтцентрована терапія – з цілісним гештальт-напрямок. Обираючи напрямок психотерапевтичної роботи, психотерапевт обирає чітку теорію особистості, теорію психопатології, теорію психотерапії, відповідні методи та техніки, стикається з професійними вимогами.

У роботі психотерапевтів прийняті міжнародні професійно-етичні норми, загальними принципами яких є: компетентність (професійна та особистісна), конфіденційність, відповідальність, благополуччя клієнта, етична та юридична правомірність. Рівень відповідності цим вимогам обумовлюється рівнем розвитку конгруентності як складної властивості особистості і процесу балансування емоційних, когнітивних, рефлексивних, поведінкових, комунікативних та інших аспектів конгруентності (О.П. Саннікова, Г. Йонтеф).

Чимало психологів приділяють увагу питанню, що саме є дійсно ефективним у психотерапії [1; 3; 4]. Переконавання, що глибокі знання терапевта самі собою практично не можуть допомогти клієнтові, сприяло тому, що колись К.Роджерс звернув свою увагу на суб'єктивні переживання клієнта. У середині минулого століття Карл Роджерс буквально шокував психотерапевтичну спільноту, поставивши в центр уваги характер інтерперсональних стосунків між терапевтом та клієнтом. Центральні умови – емпатія, безумовне позитивне ставлення (повага) і конгруентність є широко відомими аспектами терапевтичної позиції в клієнт-центрованій терапії та інші психотерапевтичних напрямках [3; 4; 5].

У минулому психотерапія піддавалася суворій критиці за брак доказів ефективності і через труднощі проведення переконливих досліджень в цій галузі психології. Однак нинішня полеміка йде не про те, чи досить ефективно діє психотерапія, а скоріше про те, яка саме психотерапія є кращим засобом для такого-то клієнта з таким-то порушенням, що проходить терапію в такого-то терапевта. Однак оцінка значення індивідуальності психотерапевта та її впливу на перебіг та ефективність терапевтичного процесу, виявилась поза фокусом уваги в різних роботах не тільки К.Роджерса, а й інших авторів. Визначивши особливості впливу терапевтичного методів на особистість психотерапевта, та навпаки ми здобуємо можливість впливати на психотерапевтичний процес та успіх психотерапії. Визначений взаємозв'язок може використовуватися як у теорії так і на практиці психотерапії, розширяючи наш погляд на специфіку психотерапевтичної ситуації.

Тому метою нашої роботи стали спроби рефлексії на тему взаємозв'язку особистісних якостей психотерапевта, його терапевтичного стилю та центральних умов обраного психотерапевтичного напрямку.

Задачі, поставлені перед нами такі: 1) виявити особливості структури особистості гештальт-терапевта та психоаналітика; 2) проаналізувати взаємозв'язок між особливостями особистості психотерапевта та обраним напрямком психотерапії.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукової літератури; психологічне дослідження особливості структури особистості у психоаналітика та гештальт-терапевта за допомогою "16-факторного особистісного опитувальника Р.Кеттела", метод математичного аналізу емпіричних даних, аналітико-статистична обробка результатів емпіричного дослідження.

Гіпотеза: припустимо, що є взаємозв'язок між обраним методом терапевтичної роботи та особливими властивостями особистості терапевта.

Реалізуючи поставлену задачу, виявлення особливості структури особистості психоаналітика і гештальт-терапевта, нами були обрані дві групи

психотерапевтів з гештальт-терапії та психоаналізу (30 професіоналів).

В експериментальному дослідженні ми прагнемо перевірити нашу гіпотезу, що обраний метод терапевтичної роботи впливає на встановлення особливих властивостей особистості терапевта.

Психологічне дослідження особливості структури особистості у психоаналітика та гештальт-терапевта було проведено за допомогою "16-факторного особистісного опитувальника Р. Кеттела".

У дослідженні брали участь професійні психоаналітики та гештальт-терапевти, що мають багатий досвід психотерапевтичної роботи та проводять терапію на сей час. Психотерапевтам пропанували відповісти на питання опитувальника, реєструючи власні відповіді у спеціальному бланку.

За проведенням дослідженням ми отримали показники по кожному практикуючому психотерапевту. Потім знайшли середні значення за кожним фактором у гештальт-терапевтів та психоаналітиків (Таблиця 1.1.).

На графіці представлені обидва профілі: група психоаналітиків, та група гештальт-терапевтів. Середня лінія графіку проходить крізь значення у 5.5 стіни (Рис.1.1). Значення кожного фактора графіку представляють собою зрівняльну оцінку кожного показника усіх представників груп, які розглядаються (психоаналітики та гештальт-терапевти),

виражену у "стінах". Аналізуючи простір двох полюсів, можливо зробити висновок о найбільш виявлених характеристиках, притаманних групі психотерапевтів.

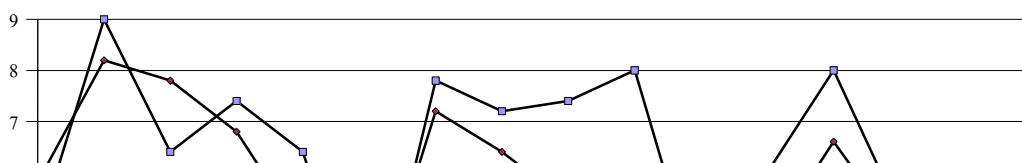
Відповідно знайденим результатам можна описати особистість гештальт-терапевта та психоаналітика за допомогою факторів рис особистості, використаних у опитувальнику Кеттела. Особистість гештальт-терапевта: добрий, сердешний, має абстрактні думки, зрілий, реалістичний, впевнений, впевнений у собі, життєрадісний, непостійний, унікальний щодо правил та норм, незалежний, довірливий, творчий, непретенційний, гнучкий у стосунках, полюбляє просуватися за іншими, пунктуальний, схвильований. Особистість психоаналітика: жорсткий, високий рівень інтелекту, емоційно стійкий, соромливий, непостійний, розкутий, підозрілий, практичний, прямий, спокійний, самозадоволений, схвильований, бурхливий. Бачимо, що є багато схожих рис та факторів у гештальт-терапевтів та психоаналітиків, але і є різниця. Саме цю різницю ми виявляємо та намагаємося проаналізувати у нашому дослідженні.

Візуальний аналіз профілів виявляє різницю між наступними факторами: С, F, L, M, N, O, Q1, Q3. Це було нами підтверджено за допомогою t-критерію Стьюдента. Використовувалась аналітико-статистична процедура встановлення рівня значущості різниць або схожостей між вибірками та показником, який вивчають. Для оцінки статистичної значущості різниці вибірних середніх арифметичних двох розподілень первинних величин застосовується t-критерій Стьюдента.

Таблиця 1.1

Середні показники факторів рис гештальт-терапевтів та психоаналітиків за дослідженням особистості (Р.Кеттела)

Фактори рис характеру особистості	M ₁ (гештальт-терапевти)	M ₂ (психоаналітики)
A	4,8	5,8
B	9	8,2
C	6,4	7,2
E	7,4	6,8
F	6,4	4,8
G	2,4	3
H	7,8	7,2
I	7,2	6,4
L	7,4	5,4
M	8	5,8
N	3,6	5,2
O	6	4,6
Q1	8	6,6
Q2	5,2	4,8
Q3	3,2	5,6
Q4	4	4,8



*Рис.1.1. Графік порівняльних профілів особистості
гештальт-терапевтів та психоаналітиків*

Таблиця 1.2

*Критичне значення показників за t-критерієм Стьюдента по всім
факторам дослідження особистості (Р.Кеттела)*

Фактори рис характеру особистості	t-критерій Стьюдента
A	1,18
B	1,43
C	3,5
E	1,2
F	3,2
G	1,5
H	0,67
I	1,3
L	3,1
M	4,4
N	3,6
O	2,3

Q1	7
Q2	0,6
Q3	3,4
Q4	1

На графіку представлені обидва профілі: група психоаналітиків, та група гештальт-терапевтів. Середня лінія графіку проходить крізь значення у 5.5стіни (Рис.1.1). Значення кожного фактора графіка являють собою порівняльну оцінку кожного показника усіх представників груп, які розглядаються (психоаналітики та гештальт-терапевти), виражену у “стінах”. Аналізуючи простір двох полюсів, можливо зробити висновок о найбільш виявлених характеристиках, притаманних групі психотерапевтів.

В результаті порівняльного аналізу даних експериментально-психологічного дослідження, можливо виділити ряд діагностичних параметрів, які дозволяють ідентифікувати групу психоаналітиків та гештальт-терапевтів.

Таким чином профілі передусім відрізняються факторами які несуть інформацію о наступних властивостей особистості С, F, L, M, N, O, Q1, Q3.: емоційна стабільність, безпечність, підозрілість, дипломатичність, мрійність, направленість на встановлення відношень, радикалізм, недисциплінованість. Специфічні

характеристики для груп, що вивчаються: психоаналітики більш емоційно стабільні ніж гештальт-терапевти, більш підозрілі, практичні, прямі, спокійні. Гешальт-терапевти ж довірливі, активні, творчі, емоційно невірноважені.

Аналізуючи здобуті данні можна говорити про інтеграцію професійних якостей з структурою особистості психотерапевта та посиленню окремих якостей. Психоаналіз з вимогами до психотерапевта (заборона на емоційний відгук, нейтральна позиція, вільне розподілення уваги, цілковита відповідальність за процес терапії, робота з минулим) посилює такі якості, як практичність, зверне відношення до людей, інтелектуалізм, ригідність, впевненість у власній значущості, емоційній обезбарвленості, мало контактність, тривожність. Гештальт же зі своїми (правилом присутності, емоційний відгук, підтримка, не напруження себе увагою, розподіл відповідальності між терапевтом та клієнтом, робота у теперішньому часі) – емоційну активність, творчий підхід, активність, пластичність, спрямованість на відношення, прагнення до рівних стосунків.

Висновки. Будь-який досвід спостереження за психотерапевтичним життям дає багатий матеріал для розмови про феномен особистості у психотерапії. Своєрідність психотерапії як специфічної практики полягає в тім, що вплив на пацієнта практично нічим не опосередковано. Терапевт "зрощений" з методом у набагато більшому ступені, чим у будь-якій іншій терапевтичній дисципліні. Психотерапевт, навпаки, включає в структуру терапевтичного впливу власну особистість, і відома частина

теоретичних концептів так чи інакше зв'язана з цією обставиною (наприклад, навчання про перенос і контрперенос).

Визначені особливості впливу терапевтичного метода на особистість психотерапевта, дають можливість впливати на психотерапевтичний процес та успіх психотерапії. Визначений взаємозв'язок може використовуватися як у теорії так і на практиці психотерапії, розширяючи погляд на специфіку психотерапевтичної ситуації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Г.С. Практическая психология. Изд. 3-е.-Екатеринбург:»Деловая книга», 1998.-368 с.

2. Йонтеф Г. Гештальт- терапия :теории личности / Гештальт 2001 :3б.науч.раб.-М.,2001.-с.15-24.

3. Роджерс К.Консультирование и психотерапия .-М.,2000.-с.156.

4. Роут Ш.Психотерапия :Искусство постигать природу /Пер с англ.-М.,2002.-34с.

5. Сандлер Дж., Холдер А. Пациент и психоаналитик : Основы психоаналитического процесса./ Под ред.В.В.Зеленского.- Воронеж, 1993.-176 с

6. Санникова О.П. Конгруэнтность : психологический анализ перспективы исследования / Феноменологія щирості .Збірник матеріалів конференції /за загальною редакцією Слободянюка І.А.,-Вінниця,2002.-с.106-112.

Подано до редакції 30.10.06

РЕЗЮМЕ

В этой статье рассматривается вопрос о личностной подготовке психотерапевтов к профессиональной деятельности. Изложены результаты исследования данной проблемы:

особое внимание уделяется условиям, которые обеспечивают качественную профессиональную подготовку психологов.

SUMMARY

The article regards the problem of training future psychotherapeutics for their professional activity. The author presents the investigation results on the issue; particular attention is paid to conditions which provide accredited professional training of psychologists staff